

rium : de qua re est integer titulus in epistolis Decretalibus, sed tamen observant Doctores, non semper Matrimonium esse irritum, cum quis ducit eam, quam polluerat per adulterium, sed solum in tribus casibus.

Primus casus est, cum adulter procurat mortem conjugis suæ, vel mariti adulteræ, ut cum adultera conjugium celebrare possit: vel contra, si adultera procuret mortem viri sui, vel uxoris adulteri, ut adulterum in maritum accipiat; et habetur definitio hujus rei, cap. Super hoc, de eo, qui duxit in Matrimonio quam polluerat per adulterium, et intelligitur casus, si mors revera sequatur.

Secundus est, si adulteri dederint sibi invicem fidem de Matrimonio inter se contrahendo post mortem uxoris adulteri, vel mariti adulteræ: nam qui ita sibi fidem dederunt, videntur omnino procuratori mortem alterius conjugum. Et habetur decisio hujus can. Relatum 31. quæst. 1.

Tertius est, si de facto adulteri inter se contraxerint, viventibus prioribus conjugibus, ut habetur cap. Finali, de eo qui duxit in Matrimonio.

Sed intelliguntur duo isti casus, si uterque adulter erit conscius vitæ conjugis alterius. Alioqui enim si vir adulteram decipiat, affirmans conjugem suam esse mortuam; vel contra, mulier adulterum decipiat, affirmans virum suum esse mortuum: tunc matrimonium non est irritum, ut patet ex cap. Propositum, de eo qui duxit in Matrimonio.

Extra hos casus non dirimi Matrimonium inter adulteros contractum, docet Augustinus in lib. de bono conjugali cap. 14. et in lib. 1. de nuptiis et concupiscentia cap. 10. et relata sunt hæc testimonia Augustini inter canones ecclesiasticos 31. quæst. 1. can. Denique. Et hæc de crimine adulterii.

Crimen autem homicidii sine adulterio, in uno tantum casu dirimit Matrimonium, quando videlicet in morte alterius conjugum procuranda conveniunt tam vir, quam femina, qui inter se conjugium inire cupiunt; ut habemus cap. Laudabilem, de conversione infidelium. Alioqui enim, si alter tantum homicidium procuraret, altero inscio, et adulterium non præcessit, non dirimitur Matrimonium.

Reprehendunt Ecclesiam ob hoc impedimentum Lutherus in lib. de captiv. Babylon. cap. de Matrimonio, et Philippus Melancthon in locis titul. de conjugio: et ar-

gumentum ipsorum est, exemplum Davidis, qui Bethsabeam uxorem duxit, cum et ipsam antea per adulterium polluisset, et virum ejus occidisset, II Reg. xi.

At sententia Ecclesiæ nititur gravissimis testimoniis Pontificum et Conciliorum, quæ habentur 31. quæst. 1. can. Nullus, qui est S. Leonis, et can. Illud, et can. Relatum, quæ ex Conciliis deprompta sunt, et can. Super hoc, et can. Propositum, de eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium. Et præterea gravissima ratione. Quid enim atrocius in conjugio fingi potest, quam ut alter conjugum non solum fidem conjugi non servet, sed etiam vite ejus insidietur, cum quo summum amicitiae gradum colere debuisset?

Neque exemplum Davidis ad rem facit. Hoc enim impedimentum non est de jure divino, sed Ecclesiastico: et in Testamento veteri multa permittebantur, quæ in nova lege, quæ perfectior est, optimo jure interdiciuntur, ut polygamia, libellus repudiï, et alia id genus multa.

Adde, quod etiam secundum ecclesiasticam legem, peccatum illud Davidis et Bethsabeæ, fortasse non fuisset impedimentum dirimens. Non enim adulterium solum, neque conjugis homicidium quocumque animo patratum, dirimens impedimentum judicari solet, sed illud solum homicidium conjugis, quod ea intentione committitur, ut ejus uxore quis postea potiatur. Jam vero Bethsabea in adulterium quidem consentit, sed in mortem viri nullo modo quidquam legitur machinata: proinde ex parte ejus non fuit impedimentum, quominus conjugium cum Davide contrahere posset. David autem adulterio homicidium Uricæ adjunxit, sed non est certum in eo animo, ut uxore ejus potiretur: nam antea saepe conatus erat inducere Uricam, ut ad uxorem rediret, ut eo modo adulterium tegetetur.

CAPUT XXIII.

De cultus disparitate.

Alterum impedimentum est cultus disparitas. Catholici enim communi consensu docent, Matrimonia fidelium cum infidelibus non baptizatis, non solum esse illicita, sed etiam irrita: cum hereticis autem baptizatis illicita esse, non tamen irrita.

Lutherus autem in lib. de captiv. Babylon. cap. de Matrimonio, hoc impedimentum non admittit, nec tamen aliud argumentum adfert, nisi quia Deus hæc Matrimonia Christianis prohibuisse non legitur, et quia B. Monica S. Augustini mater virum habuit infidelem. Idem etiam repetit, cum in serm. de Matrimonio, tum in expositione septimi capituli, prioris ad Corinthios. Philippus etiam Melancthon in locis, tit. de conjugio, licet fateatur bono animo ab Ecclesia hæc Matrimonia fuisse prohibita: vellet tamen non adeo rigide hæc observari, ut Catholici postulant.

Sit igitur propositio prima: « Non licet fidelibus cum infidelibus, aut etiam hereticis Matrimonia jungere. » Probatur primo ex verbo Dei, Deuter. vii. Deus prohibuit populo suo Matrimonia jungere cum Gentilibus. Et quamvis præceptum illud sit judiciale, et solos Judeos proprie obligaverit, tamen habet aliquid etiam moralis, et ad omnes pertinet, si causa inspicatur: nam causam reddit plane moralem, quæ etiam nunc locum habet: *Quia seducet, inquit, filium tuum ne sequatur me, et ut magis serviat Dæi alienis* (1), et III Reg. xi. ubi idem præceptum repetitur, addit Deus: *Certissime avertent corda vestra, ut sequamini Deos alienos* (2), et ibidem additur, Salomonem contra hoc præceptum egisse, et illi continuo accidisse quod Deus prædixerat: depravatus enim per uxores illas ethnicas, adoravit earum idola. Et sane si vir sapientissimus, et qui multas alias uxores habebat, per nova illa conjugia cum Gentilibus ita perverti potuit ut singularium Deos coleret, quantum periculum his imminet, qui unam tantum, eamque ethnicam, vel hæreticam ducunt, et qui nullo modo sunt cum Salomone in prudentia, et sapientia comparandi?

Deinde verbum illud B. Pauli I. Corinth. vii: *Cui vult nubat, tantum in Domino* (3), præceptum esse de Matrimonio non jungendo nisi cum fidelibus, docent interpretes hujus loci fere omnes, ut Ambrosius, Theodoretus, Theophylactus, Anselmus, Sedulius, S. Thomas, Cajetanus, et alii: et præterea Tertullianus in lib. ii. ad uxorem, et Hieronymus lib. 1. adversus Jovinianum.

Denique Augustinus lib. 1. de adulterinis conjugis cap. 23. hæc expositionem admittit, licet etiam aliter exponi posse dicat,

sic enim ait: « Illud *In Domino*, duobus modis potest intelligi: aut Christiano nubens, aut Christiana permansens. Sed posterior expositio non videtur ita probabilis, ut prior: non enim dubium esse poterat, quin illicitum esset nubendo apostatare a fide; imo id tam perspicuum, et notum est omnibus, ut plane supervacaneum videatur de ea re Christianos monere. »

Est etiam alius locus, II. Corinth. vi: *Nolite jugum ducere cum infidelibus* (4), quem S. Hieronymus, cum in lib. 1. in Jovinianum, tum in epist. ad Gerontium de monogamia, exponit de conjugio cum infidelibus non jungendo. Neque huic expositioni repugnat Theophylactus et alii, qui generatim exponunt de commercio vitando cum infidelibus: si enim commercium cum infidelibus interdicitur, certe conjugium, quod est commercium omnium maximum, et periculosissimum, interdicitur.

Secundo probatur ex Conciliis. Exstat canon 13. Concilii generalis Chalcedonensis, ubi prohibentur conjugia cum hereticis, judæis et paganis. Exstat item Concilii Agathensis can. 67. ubi habentur hæc verba: « Non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, et vel filios, vel filias illis dare. » Concilium item Toletanum III. can. 14. prohibet, ne Judæi uxorem Christianam habeant, et Toletanum IV. canon 61. jubet Hebræos cum Christianis Matrimonio conjunctos, aut Christianos fieri, aut ab uxoribus separari. Exstat etiam in jure civili c. de Judæis, l. 1. Ne quis Christianam, lex Valentiniani et Theodosii, que ut adulteria, puniit conjugia Judæorum cum Christianis, et in C. Theodosiano lib. iii. tit. 14. similiter puniuntur Matrimonia Romanorum cum Gentilibus.

Tertio probatur ex Patribus. Tertullianus in ii. lib. ad uxorem, longa disputatione hoc agit, non oportere Christianos, vel Christianas cum infidelibus contrahere. Matrimonia S. Cyprianus in serm. de lapsis, inter alia crimina fidelium numerat, jungere cum infidelibus Matrimonia: idque esse dicit, prostituere Gentilibus membra Christi. S. Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 9: *Cave, Christiane, inquit, Gentili, aut Judæo filiam tuam tradere; cave Gentilem, aut Judæam, atque alienigenam, hoc est, hæreticam, et omnem alienam a fide tua, uxorem accersas tibi.* »

(1) Deut. VII, 4. — (2) III Reg. XI, 2. — (3) Corinth. VII, 39. — (4) II Corinth. VI, 14.

Et in epist. 70. quæ est prima lib. ix. ad Vigilium, instituit novum Episcopum, ut plebem suam doceat summopere cavere Matrimonium cum infidelibus. S. Hieronymus in 1. lib. adversus Jovinianum: « At nunc pleræque, inquit, contententes Apostoli jussionem, junguntur Gentilibus, et templa Christi idolis prosituant. »

S. Augustinus videtur in hac re dubius hæsisse. Nam in lib. 1. ad Pollentium cap. 21. refert sententiam Pollentii, quod in utroque Testamento prohibuitur sit, Matrimonium fidelibus cum infidelibus jungere: quæ verba Magister in libro iv. Sententiar. distinct. 39. tamquam ex Augustini sententia refert, cum revera ex Pollentii, non ex Augustini sententia accipienda sint. Deinde cap. 25. ex sententia sua loquens, tantum dicit non inveniri testimonium in Testamento novo, in quo sine ambiguitate ejusmodi conjugia prohibeantur, quamvis fateatur Cyprianum nihil dubitasse, quin illicita essent ea conjugia. In libro vero de fide et operibus cap. 19. iterum repetit, in Scripturis novi Testamenti se non reperisse de hac re certum testimonium, tametsi Cyprianus inter gravissima crimina posuerit, cum infidelibus jungere Matrimonia. Sed tandem concludit, omnino cavendas esse ejusmodi conjunctiones, quia expedit in re dubia tutiorem partem sequi: « Omnimodo, inquit, conandum est, ne fiant tales conjunctiones: quid enim opus est in tantum discrimen ambiguitatis caput mittere. »

Itaque ex Augustino habemus, ut minimum ista Matrimonia esse dubia, et proinde non contrahenda. Nec tamen si Augustino dubitare licuit, nobis quoque licebit, cum nos Pauli sententiam habeamus a pluribus interpresibus explicatam, multa etiam testimonia Conciliorum et Patrum, quæ ipse non viderat: et denique omnium Theologorum, qui post Magistrum scripserunt, atque adeo totius Ecclesie consensum teneamus.

Quarto probatur ratione, Matrimonium fidelis cum infideli multa secum adfert incommoda, atque damna; non igitur licitum censerit debet. Antecedens probatur. Nam in primis periculum, et quidem gravissimum adfert fideli, apostatandi a vera fide: *Et qui amat periculum, peribit in illo*, Ecclesiastici III (1). Deinde, proles non poterit commode educari in vera religione. Adhuc vix poterit

(1) Eccles. III, 7.

in domo pax, et tranquillitas illa inveniri, quæ ad conjugium requiritur, siquidem dissensio circa religionem, contentiones, et jurgia, odium etiã, et alienationem animorum gignit. Denique, ut Tertullianus copiose demonstrat, si maritus sit infidelis, facile deprediet omnia exercitia pietatis, quæ aliqui uxor Christiana exhibere tenetur.

Secunda propositio: « Matrimonium inter fidelem, et infidelem non est irritum jure divino, naturali, vel positivo, vel certa aliqua lege Ecclesie. » Quod non jure divino, probari existimant Dominicus a Soto (ut ipse loquitur in 4. dist. 39. questione unica art. 2.) evidenter ex eo, quod I Corinth. vii. Paulus permittit fidelem non separari a conjuge infideli. Si enim jure divino Matrimonium fidelis cum infideli irritum esset, quomodo B. Paulus permitteret, in tali conjunctione, quæ fornicaria sine dubio esset, Christianos permanere?

At ista ratio non solum non evidens, sed nec solida esse videtur. Apostolus enim non permittit fidelem cum infideli contrahere, sed Matrimonium cum infideli contractum permittit non dirimi per conversionem alterius conjugis. Non est autem consequens, ut si cultus disparitas non dirimat Matrimonium, jure divino antea contractum, non dirimat etiam post contractum. Nam impedimenta dirimentia hoc proprium habent, ut dirimant si ipsa præcedant; non dirimant, si sequantur. Impotentia enim coeundi, et votum solenne continentie, et alia id genus, si præcedant Matrimonium, illud ita impediunt, ut irritum reddant, si fiat: at si superveniant post Matrimonium legitime contractum, illud dirimere nequaquam possunt. Sicut etiam hoc tempore cultus disparitas, saltem jure Ecclesiastico, dirimit Matrimonium post contractum: et tamen si superveniat post Matrimonium legitime contractum, ut si alter conjugium fidelium fiat paganus, vel si alter infidelium convertatur, non dirimitur conjugium, etiam jure ecclesiastico, saltem ipso facto.

Ha igitur ratione ommissa, quod non sit cultus disparitas impedimentum dirimens jure naturali, probatur primo, quia non tollit omnino finem Matrimonii, nec aliquo modo impedit. Nam ex tali conjugio proles nasci potest, et institui etiam in religione, licet difficiliter etc.; et aliquando; accidere potest

ut non etiam impediatur nullo modo educatio, neque pax, ut, si alter conjugum de religione nihil curet, aut bene sit affectus erga fidem. Quo casu non modo non erit impedimentum aut periculum ullum conjugi fideli, sed etiam erit magna spes trahendi alterum ad fidem: tunc autem (si non obstet jus positivum) ratio dicitur conjugium ejusmodi non esse malum, sed bonum.

Secundo probatur exemplo Sanctorum, qui sine dubio infidelibus conjuncti non fuissent, si id Matrimonium jure nature irritum esset. Exstant autem exempla in lege natura, in lege scripta, et in lege gratiæ. In lege natura, Jacob uxores duxit filias Laban Idololatæ; Joseph filiam Putipharis Egyptiæ; Moses filiam Jetro Æthiopiæ. In lege scripta Esther nupsit Assuero regi Persarum ethnico; et Salomon uxorem duxit filiam Pharaonis; et David accepit filiam Regis Gessur, II Regum III. In lege gratiæ testantur Hieronymus lib. 1. in Jovinianum, et Augustinus lib. de fide et operibus cap. 19. suo tempore fuisse frequentissima in Ecclesia ejusmodi conjugia; et quamvis a Patribus reprehendebantur, tamen non dirimebantur, nec est probabile fuisse tolerata, si vera Matrimonia non fuissent.

Præterea, sancta Monica virum habuit paganus, teste Augustino lib. ix. Confession. cap. 9. et Clotildis Christiana nupsit Clodoveo regi Francorum ethnico, teste Gregorio Turonico lib. II. hist. cap. 28. Utraque autem pia erat, et virum ad fidem convertit: non potest autem fieri ut piæ femine essent, et in perpetua fornicatione viverent. Quod non sit etiam impedimentum dirimens jure divino positivo, probatur: nam in Testamento novo, non exstat tale præceptum. Verba enim Pauli: *Tantum in Domino*, et: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, non probant, nisi non esse contrahendum cum infidelibus: non autem probant, Matrimonium esse irritum.

In Testamento autem veteri non invenitur præceptum ita prohibens conjugia cum infidelibus, ut ea redderentur irrita, nisi apud Esdræ, lib. 1. cap. 9. et 10. lib. enim legimus, Esdra interpretante legem Domini in Deuteronomio a Moysse latam, separatos fuisse filios Israel a conjugibus infidelibus, quas duxerant. Sed illud præceptum quantum irritans Matrimonia, judiciale fuit, non naturale, et ideo cessavit cum cæteris, neque ad Christianos pertinet. Fuisse autem judi-

cale, ex eo colligitur, quod solum prohibuerit conjugia Judæorum cum infidelibus habitantibus in terra Chanaan, quos Deus omnino interfecit, et deleri voluit: non autem cum infidelibus cæteris.

Unde Esther legitime nupsit Assuero gentili, et Salomon accepit in uxorem filiam Pharaonis. Neque obstat, quod lib. 1. Esdræ cap. ix. inter Gentes, quarum connubia Judæis erant prohibita, numerantur Egyptii: loquitur enim Esdras de Ægyptiis, qui habitabant in terra Chanaan, non de aliis, ut Cajetanus annotavit.

Jam vero quod non sit cultus disparitas impedimentum dirimens, ob certam aliquam legem Ecclesie, probatur, quia nulla exstat talis lex. Quæ enim nos supra citavimus ex Conciliis, non probant Matrimonium esse irritum, si fiat inter fidelem, et infidelem sed tantum non esse faciendum. Nam in Concilio Chalcedonense, et Agathense inter infideles nominatim ponunt etiam hæreticos, et tamen communi consensu Catholicorum, Matrimonium cum hæretico non est irritum. Concilium autem Toletanum IV. jubet quidem separari conjuges, sed non loquitur nisi de Judæis, et in Hispania: neque enim Concilium illud universale, sed nationale fuit, quare legem toti Ecclesie dare non potuit.

Tertia propositio: « Matrimonium inter fidelem, et infidelem non baptizatum, irritum est ex more populi Christiani, vim legis obtinente. » Probatur; nam ab annis, ut minimum 400. sine ulla controversia creditum est in Ecclesia Christiana, ista Matrimonia esse nulla. Nam et magister sententiarum in lib. iv. dist. 39. et Gratianus 28. quæst. 4. et deinceps omnes Theologi, et Canonistæ tamquam rem exploratam, et a majoribus acceptam hoc tradiderunt. Cum igitur tota Ecclesia a multis jam sæculis id crediderit et servaverit, tamen certa aliqua lex non invenitur, necesse est, ut id paulatim sit introductum, et consuetudo vim legis obtinerit.

Non posse autem hunc morem, sive hanc legem improbari, duobus argumentis demonstrari potest. Primo, exemplo legis. Si enim in lege veteri cultus disparitas erat impedimentum dirimens saltem intra certas nationes, certe majori ratione potuit fieri cultus disparitas impedimentum dirimens apud Christianos: nam lex Christiana perfectior est. Et præterea major est cultus disparitas

inter Christianos, et infideles, quam inter Judeos, et infideles. Nam Christiana lex omnibus est ad salutem necessaria; et qui Christiani non sunt, alieni sunt a Deo, et ab Ecclesia, ac religione divina. At lex Hebraeorum non erat omnibus necessaria, multique inter Gentes salvari poterant, dum lex vigeret: quare non erant Gentiles extra Ecclesiam Dei per hoc solum, quod ad populum Israel non pertinebant.

Secundo, Matrimonium apud Christianos Sacramentum est, ergo non debet a Christianis, illis personis tribui, qui Sacramenta suscipere nequeunt. Ergo maxima fuit causa irrisendi Matrimonia fidelium cum infidelibus: non enim infidelis non baptizatus ullius Sacramenti capax est. Et hæc etiam ratio est, cur Matrimonia cum hæreticis irritata non sint, quia videlicet Sacramenta esse possunt ratione præcedentis Baptismi in utroque conjugē.

Quarta propositio: «Potest summus Pontifex, si causa id postulet, cum fidei dispensari, ut cum infideli Matrimonium contrahat.» Hæc propositio ex superioribus sequitur. Si enim agatur de præcepto irritante ejusmodi Matrimonia, dubium non est, quin in eo summus Pontifex dispensare possit, cum id præceptum non sit naturale, nec divinum positivum, sed plane ecclesiasticum.

Si vero agatur de præcepto simpliciter prohibente, de quo diximus in prima propositione, id præceptum vel est positivum, vel naturale. Si est naturale, non obligat nisi quatenus recta ratio dicat id non esse faciendum, vel ob periculum subversionis, vel ob alias causas. Quare cessantibus illis causis, non est contra jus naturæ ejusmodi conjugium, præsertim accedente declaratione summi pastoris: unde etiam Esther, (ut supra diximus) et Joseph, Jacob, Moyses, et alii viri sancti, cum infidelibus, Matrimonio juncti sunt, quia cessabat ratio periculi etc. Si vero est præceptum positivum humanum, ut apostoli Pauli, et Conciliorum, ac Pontificum, potest sine dubio Apostolorum, ac Pontificum aliorum successor in eo dispensare, cessante periculo, et justa causa id postulante. Præceptum autem positivum divinum, nullum est, ut supra ostendimus: illud enim Deuteronomio VII, quatenus positivum, jam est abrogatum; quatenus autem aliquo modo naturale erat, non obligat, ut diximus, nisi quando ratio recta judicat inesse periculum illud, ob quod præceptum datum est.

Atque hinc solvantur omnia argumenta, quæ fiunt ab hæreticis, vel etiam fieri possunt: nihil enim afferre possunt, neque afferunt, nisi exempla eorum fidelium, qui vel in lege antiqua, vel in lege nova, Matrimonia cum infidelibus contraxerunt.

Ad quæ uno ex quatuor modis respondendum est. Vel enim exempla ad eos pertinent, quibus nulla lege particulari, sed solum lege naturæ secundum rectam rationem in certis casibus talia matrimonia prohibebantur, et tales fuerunt, Jacob, Joseph, Esther etc. Vel ad eos, qui uxores gentiles quidem, sed quæ ad fidem convertebantur, duxerunt: id enim semper fuit licitum. Et hoc modo Salmon duxit Raab meretricem ex Palestina, et Booz Ruth Moabitidem etc.; illa siquidem ad fidem, et religionem judaicam accesserunt, licet alioqui essent ex gentibus, cum quibus non licebat Judæis contrahere matrimonia. Vel ad eos, qui aperte reprehenduntur, quod contra legem cum gentilibus conjugia celebraverint. Et in his fuit Salomon, qui III Reg. XI, valde arguitur a divina Scriptura, quod uxores Moabitidas, Ammonitidas, et Chanaanitidas contra legem duxerit: in his etiam numerandi sunt Christiani, qui propterea graviter a sanctis Patribus reprehenduntur, ut ex Cypriano, Ambrosio, et Hieronymo supra demonstravimus. Vel denique ad eos, quos ignorantia, et introducta consuetudo fortasse excusabat. Et in hoc numero ponenda videtur sancta Monica mater B. Augustini: nam ejus tempore ita invaluerat consuetudo, ut peccatum non putaretur cum gentilibus jungere matrimonia, ut Augustinus testatur lib. de fide, et operibus cap. 19.

Itaque S. Monica, cujus exemplum hæretici tanti faciunt, ignorantia, et more patriæ a peccato fortasse excusabatur, vel certe poenitentia, et lacrymis illud purgavit: neque debuit matrimonium semel contractum dirimere, quia nondum mos populi fidelis cultus disparitatem inter impedimenta dirimentia reposuerat, ut postea fecit.

CAPUT XXIV.

De impedimento Cognationis; quid sit Cognatio, et quot ejus gradus.

Restat impedimentum cognationis, de quo gravissima controversia est: quæ ut ordine

explicari possit, primo exponendum erit, quid sit cognatio, et qui, et quot ejus gradus. Secundo, quid de hac re hæretici sentiant. Tertio, probanda erit veritas, et solvenda argumenta ipsorum.

Ut igitur a primo incipiamus, jureconsulti distinguunt inter cognationem et agnationem. Cognatos enim vocant, qui ex eodem sanguine per matrem descendunt, agnatos, qui per patrem; tametsi cognatos etiam interdum omnes consanguineos appellant. Itaque cognatio aliquando est nomen generis, aliquando speciei; agnatio autem semper est nomen speciei: qui enim agnatisunt, cognati etiam dici possunt, non contra, ut perspicuum est ex leg. Inter agnatos, ff. unde legitimi, et leg. Jureconsultus, ff. de gradibus et affinitibus: et ex Ambrosio in epist. 66, ad Paternum, extrema, ubi negat dici posse agnatos, qui per patrem non descendunt, ut fratres uterinos ex diverso patre natos. Quare deceptus est Dominicus a Soto in 4. dist. 40. questione unica art. 1. ubi dicit, agnationem esse genus, et cognationem esse speciem.

In jure canonico, tum cognatio, tum agnatio simpliciter dicitur consanguinitas, quæ in hoc differt ab affinitate, quod consanguinitas est vinculum eorum, qui ab uno aliquo per sanguinis propagationem descendunt; ita ut omnes eundem sanguinem participant, et ad unum stipitem reducantur: affinitas autem inter eos est, qui non per propagationem, sed per unionem duorum in carnem unam conjunguntur. Quia enim per carnalem copulam vir, et femina fiunt una caro, inde est quod consanguinei unius ex illis efficiuntur proximi, et affines alterius. Itaque parentes, et fratres, et cæteri consanguinei uxoris, efficiuntur affines mariti, et contra parentes, et fratres, et cæteri consanguinei mariti, eodem modo efficiuntur affines uxoris: non tamen consanguinei unius conjugis, sunt affines consanguineis alterius conjugis, sed solum ipsi conjugi. Et quidem in eo gradu fiunt affines alteri: conjugum, in quo gradu sunt consanguinei alteri pater enim sponsæ efficitur quodammodo pater sponsi, et frater sponsæ efficitur frater sponsi, etc. Quare si quis noverit gradus consanguinitatis, facile colliget gradus affinitatis.

Quantum igitur ad gradus, sciendum est, aliter numerari in jure civili, aliter in jure canonico. In jure civili, ut patet ex titulo de gradibus, in Pandectis Justiniani, duplex

ordo constituitur. Unus rectus, ut patris, filii, nepotis etc. vel sursum versus, patris, avi, abavi etc. Alter transversus, fratrum, consobrinorum etc.

Et quidem in ordine recto tot sunt gradus, quot sunt personæ, omisso stipite: verbi gratia, filius est in primo gradu, nepos in secundo, pronepos in tertio, abnepos in quarto, etc.; neque in hac re discrepat jus canonicum.

In ordine autem transversus jus civile nullum ponit primum gradum, sed incipit a secundo, qui est fratrum inter se. Et ratio est, quia in transverso etiam ordine, tot ponit jus civile gradus, quot sunt personæ dempto stipite, fratres autem ut minimum duo esse debent. Si enim unus tantum sit alijus patris filius, is non dicitur frater, sed filius tantum: proinde non facit ordinem transversum, sed tantum propagat ordinem rectum. Fratres igitur qui duo sunt ut minimum, secundum efficiunt gradum: tertium autem faciunt patruus, vel avunculus cum filiis fratrum, vel sororum; nam tunc tres personæ inveniuntur dempto stipite. Sint, exempli gratia, duo fratres: si alteri eorum filius nascatur, jam erunt tres, et incipiet dici alter fratrum patruus, respectu filii fratris sui; atque ita in tertio gradu sunt patruus, et filius fratris. Et eadem de avunculo, amita, matertera, ratio est. Quartum faciunt filii fratrum, qui inter se patruales dicuntur, vel consobrini, si filii sororum sint. Neque enim esse possunt patruales, sive consobrini, nisi quatuor personæ dempto stipite numerentur; duo videlicet fratres, et duo ipsorum filii. Quintus porro gradus erit inter patrualem unius, et filium alterius. Sextus gradus inter duos filios patruelium; et sic deinceps.

Ubi illud obiter est notandum, secundum gradum esse æqualiter distantiam a stipite, tertium autem esse inæqualiter distantium: et ad eundem modum, quartum, sextum, octavum, etc. esse æqualiter distantium; quintum, septimum, nonum, etc., esse inæqualiter distantium.

Neque istum ordinem graduum confinxit Justinianus in authenticis, neque eum reprobat Alexander secundus, in Concilio Lateranensi (ut suspicatur Dominicus a Soto, in quartum, dist. 40, art. 2.) sed erat in antiquissimis legibus Romanorum, ut patet ex Paulo jureconsulto in ff. de gradibus, qui Paulus trecentis annis Justinianum præcessit: floruit enim tempore Alexandri Impe-

ratoris, circa annum Domini 230. et ex S. Ambrosio in epist. 66. ad Paternum, ubi juxta hunc ordinem numerandi gradus, affirmat duos consobrinos esse consanguineos in quarto gradu; patruum autem, et filium sororis in tertio. Refellit autem Ambrosius ananis supra centum antequam nasceretur Justinianus.

Alexander autem II. papa, in Concilio Lateranensi, ut patet ex can. Ad sedem, 35. quest. 5. non refellit Justinianum, sed errorem quorundam male intelligentium Justinianum: unde ibidem Alexander bis terve repetit, legem civilem recte se habere, licet alium ordinem servet. Jus enim civile respicit numerum personarum, jus autem canonicum distantiam a stipite. Igitur secundum jus canonicum in ordine recto primus gradus est filiorum, qui proxime a stipite derivantur, secundus nepotum, tertius pronepotum, etc.; in ordine transverso, primus gradus est fratrum germanorum, secundus patruelium, seu consobrinatorum, et simul patruum, et filii fratris, tertius est filiorum duorum fratrum patruelium; et simul patruelis, et filii alterius patruelis, et sic deinceps. Ex quo deducit Alexander Papa, ex duobus gradibus secundum jus civile, unum constitui secundum jus canonicum; et proinde eum qui est secundus jure civili, esse primum jure canonico; et qui est tertius et quartus jure civili, esse secundum jure canonico; et qui est tertius et sextus jure civili, esse tertium jure canonico; et qui est septimus, et octavus jure civili, esse quartum jure canonico, et sic deinceps.

Ratio autem canonice supputationis redditur optima a theologis et canonistis, et habetur etiam capite Quod dilectio, de consanguinitate et affinitate, et cap. Finali eodem, quia nimirum cum personæ in ordine transverso non conjungantur, nisi ratione stipitis, a quo procedunt, non possunt inter se magis, aut minus distare, quam a stipite distent: necessario igitur efficitur, ut eo gradu inter se conjungantur, vel distent, quo stipiti conjunguntur, vel ab eo distant. Quare duo fratres in primo gradu erunt, quia uterque in primo gradu est cum stipite: consobrini in secundo erunt, quia uterque in secundo gradu est cum stipite. Quod si inæqualiter a stipite distent, ut patruus, et filius fratris, tunc eo gradu inter se distabunt, quo distat a stipite ille, qui est remotior. Cum enim per stipitem conjungantur, fieri non

potest, ut ullus propinquior sit consanguineo suo, quam stipiti: non igitur filius fratris minus distare potest a patruo, quam ab avo. Licet igitur patruus uno tantum gradu distet a stipite, tamen quia filius fratris duobus gradibus distat ab eodem stipite, ideo patruus, et filius fratris in secundo gradu sunt, non minus quam duo filii fratrum.

Et hoc est, quod Alexander Papa significavit, cum ait, ex duobus gradibus civilibus fieri unum canonicum. Siquidem jure civili patruus, et filius fratris, faciunt unum gradum; duo filii fratrum faciunt alterum, quia una persona additur ad numerum, et jus civile numerum personarum respicit: at Jure canonico idem est gradus patruum et filii fratris, qui duorum patruelium, quia jus canonicum non numerat personas, sed distantiam a stipite considerat.

Est autem illud observandum, graduum supputationem non extendi in infinitum. Nam virtus paterna in filium tracta, per quam est filius patri similis, non solum in specie, sed etiam in individuo, ut complexione, moribus, colore, lineamentis, ob quam existit peculiaris affectio inter consanguineos; paulatim minuitur, ita ut major sit in filio, quam in nepote, major in nepote, quam in pronepote etc. et tandem post aliquot generationes penitus evanescit. Alioqui si semper duraret, id sequeretur, ut omnes homines, qui ab uno Adamo, primo stipite generis humani descendunt, consanguinei essent; cum tamen e contrario experiamur non modo non omnes homines, sed neque cives unius oppidi eum affectum retinere, quem natura consanguineis inest.

Quia tamen non facile sciri potest, quousque virtus illa ejusdem sanguinis perseveret, et probabile est, non æqualiter semper, sed nunc in pluribus, nunc in paucioribus generationibus conservari, prout in uno potentior est virtus, quam in alio: ideo, ut certi aliquid haberemus, legislatores certum numerum graduum præfixerunt.

Et quidem Moyses in Levit. cap. 18. præfixit duos gradus tantum, primum videlicet, et secundum. Prohibuit enim in recta linea, conjugium patris cum filia, et cum nepote, et similiter matris cum filio, et cum nepote: in transversa prohibuit conjugium fratris cum sorore, sive ex uno, sive ex utroque parente, et nepotis cum amita, vel matertera; non tamen prohibuit conjugium contrario patri, vel avunculi cum filia fratris vel so-

roris. Et hæc quoad consanguinitatem, ubi sunt duo gradus secundum canones, et tres secundum leges. Quoad affinitatem, prohibuit conjugium filii cum noverca, et patris cum nuro, et rursus patris cum privigna, vel cum ejus filia: et hæc in recto ordine. In transverso autem, prohibuit conjugium cum uxore fratris, et cum sorore uxoris, uxore vivente; et cum uxore patruum. Ubi etiam sunt duo gradus secundum canones, primum et secundus, et tres secundum leges: nam filia privignæ est in secundo gradu cum patre, et uxor patruum est in secundo gradu cum ejus nepote.

Quare errat Lutherus in captivitate, cap. de Matrimonio, ubi dicit, in lege divina non prohiberi, nisi primum gradum affinitatis, et primum, et secundum consanguinitatis.

Quod etiam S. Ambrosius in epist. 66. dicit, in lege divina prohiberi conjugium patruelium, qui sunt in 4. gradu secundum leges, non video quomodo verum esse possit: sicut etiam, quod idem Ambrosius ibidem, negat in lege expresse prohiberi conjugium Patris cum filia, forte lapsus est memoriæ. Nam prima illa prohibitio: « Turpitudinem patris tui, et turpitudinem matris tuæ non discooperies », nihil aliud significat, nisi ne filia patri nubat, et ne filius matrem accipiat in uxorem.

Sed quamquam lex divina his paucis gradibus contenta fuerit: tamen lex civilis prohibuit etiam conjugia consobrinatorum, qui sunt in quarto gradu secundum leges, ut Ambrosius testatur epist. 66.

Lex autem ecclesiastica longius progressa est. Ecclesia enim olim septimum gradum definitur, ultra quem non esset ulla consanguinitas, ut patet ex Alexandro II. supra citato: sed postea in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. restricta est tum consanguinitas, tum affinitas ad quartum gradum, ut patet ex cap. Non debet, de consanguinitate et affinitate.

Ex quo intelligimus, id quod communiter dici solet, in linea recta in infinitum prohiberi concubia, quod primus forte scripsit Cajus I. nuptiæ 2. ff. de ritu nuptiarum, a multis negari.

Quamquam non est cur de hac de valde solliciti simus, cum vix contingere possit, ut cupiant aliqui Matrimonium inire in gradu quinto, aut ulteriore in recta linea. Aut etiam non inveniuntur homines vivi, aut sunt ita

inæquales quoad ætatem, ut absurdissimum sit eos inter se Matrimonium velle contrahere. Nam, ut demus in aliqua linea singulos gignere cum primum per ætatem licet, id est, cum ad annum decimum quintum pervenerint, quod tamen raro, aut nunquam accidit, si deberent in quinto gradu conjungi, haberet unus annos 90, alter 15, et si in octavo gradu, haberet unus annos 133, alter 15. Imo ipse Adam, qui vixit 930. annos, non supervixit tamen nisi usque ad octavam generationem: quo tempore si extra consanguinitatem suam uxorem ducere voluisset, debuisset vix decrepitus, annorum fere 900. puellam annorum 15. uxorem accipere.

Addit præterea Ecclesia duas alias species cognationis, quæ in Levitico non continentur, nimirum cognationem spirituales, quæ oritur ex Baptismo, et Confirmatione: et cognationem legalem, quæ oritur ex adoptione. Item addidit duas alias quasi species affinitatis; unam, quæ oritur ex sponsalibus, quæ publicæ honestatis justitia appellatur; et alteram, quæ oritur ex copula carnali fornicaria, quamvis hæc ultima ex Levitico juxta quosdam non diffidenter eruatur. Porro juxta Concilium Tridentinum decretæ session. 24. cognatio spiritualis, et publica etiam honestas intra primum gradum tantum Matrimonia dirimunt: affinitas autem ex copula fornicaria, intra primum et secundum.

Est etiam alia quedam affinitas, quæ oritur ex Matrimonio rato, sed nondum consummato, quæ quamvis publica justitia dici solet: tamen haud dubie est quid perfectius, et ideo Pius V. Papa declaravit, restrictionem Concilii publicæ justitiæ ad primum gradum non habere locum, nisi in sponsalibus de futuro.

CAPUT XXV.

Sententiæ afferuntur de impedimento cognationis.

His præmissis, questio est, intra quos gradus cognatio, sive etiam affinitas Matrimonii contractum jure impedit: impedire enim intra gradum aliquem memo est, qui negat. Quinque invenio de hac re sententiæ hæreticorum.

Prima est Joannis Wicleffi, qui in iv. lib. Trialogi cap. 20. affirmat cognationem in

primo solum gradu impedire conjugium, idque in recto ordine, in transverso autem nullam esse prohibitionem: ex quo colligit, inter fratres et sorores Matrimonium posse conjungi, quia id non est prohibitum jure divino, sed tantum per humanam inventionem.

Quare deceptus est Dominicus a Solo in 4. sententiarum distinct. 40. artic. 3. ubi refert, Wicleffum sensisse, prohibitiones que habentur in Levitico, vim suam jure divino etiam apud Christianos retinere. Non enim id sensit Wicleffus, sed plane contrarium. Hæc enim sunt verba in libro ipsius, quem apud me habeo: «Nec delector in multitudine censurarum divortii, cum multæ sint infundabiliter humanitus ordinatæ, ut patet specialiter de cognatione. Nam tempore primi hominis, fratres et sorores fuerunt ex ordinatione divina taliter conjugati: et tempore Patriarcharum, ut Abraham, Isaac, et talem, satis propinque. Nec superest ratio, quare non liceret hodie, nisi humana ordinatio.» Hæc ille: et ideo Thomas Waldensis, tomo II. de Sacramentis cap. 134. (quem etiam Sotus citat) contra Wicleffum contendit, præcepta Levitici jure divino ad Christianos etiam pertinere.

Altera sententia est Lutheri in lib. de captivitate Babylonica cap. de Matrimonio, et in serm. de Matrimonio, edito anno 1523, Argentinæ; et Martini Buceri in comment. cap. XIX. Matthæi; qui solos gradus cognationis, qui habentur in Levit. cap. XVIII. ut Matrimoni impedimenta agnoscent, cæteros ab Ecclesia additos omnino rejiciunt. Itaque nolunt in gradibus in Levitico expressis nullo modo licere matrimonia contrahere, neque ullam admittunt Ecclesiæ dispensationem, cum lex illa divina sit, non humana: et contra volunt, in omnibus aliis gradibus libere posse contrahi, non obstante humana lege, vel consuetudine, cum Deus optime noverit quid prohibendum, quidve non prohibendum fuerit.

Et hanc sententiam sequebantur, qui per suasurunt Henrico regi Anglorum, non potuisse Romanum Pontificem cum ipso dispensare, ut acciperet uxorem fratris sui defuncti; quod id videlicet expresse prohibeat lex divina Levit. XVII.

Tertia sententia est Philippi Malancthonis in locis, tit. de conjugio, et Martini Kemnitii in 2. part. Examinis Concilii Tridentini pag. 1230. et sequentibus, qui conveniunt cum

Luthero et Bucero, quod præcepta Levitici circa gradus cognationis naturalem justitiæ normam contineant, et per hoc etiam apud Christianos vim habeant, et omnino immutabilia sint: sed discrepant, quoad alios gradus in Levitico non expressos. Dicunt enim aliquos alios gradus ab Ecclesia antiqua recte fuisse prohibitos, et nunc etiam posse prohiberi, modo id fiat servata libertate conscientie, id est, ut non sit peccatum in conscientia, si secus fiat.

Sed tres sunt in disputatione Kemnitii contradictiones. Primum enim pagina 1231, dicit, præcepta Levitici de gradibus cognationis, esse mandata naturalia, quæ ad omnes homines, et ad omnia tempora pertineant, tanquam normæ justitiæ, in mente et voluntate divina immutabiles, et tamen pag. 1230. proxime precedenti dixerat, Deum dispensasse cum filiis Adami, ut fratres sororibus copularentur; qui est gradus primus in linea transversa, in Levitico expresse prohibitus. Si lex illa Levitici ad omnes homines et omnia tempora se extendit, et est norma justitiæ in mente divina immutabilis, quo pacto ad ipso Deo statim initio mundi mutata est?

Deinde pag. 1238. affirmat Kemnitius, omnia Matrimonia, quæ non pugnant contra divinas prohibitiones, esse a Deo conjuncta, et ideo dirimi non posse, cum Christus dixerit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*; et tamen in eadem pagina et superiore, concesserat posse Ecclesiam cum magistratu, gradus aliquos constituere iis proximis, quos lex divina constituerat; et pag. 1234, et 1235. approbaverat ex Ambrosio, et Augustino, legem civilem prohibentem conjugia consobrinorum, licet ea non prohibuerit lex divina. At si omnia Matrimonia, quæ non pugnant cum divina prohibitionibus, sunt a Deo, et dirimi nequeunt: ergo nulla matrimonia prohiberi possunt, quæ Deus non prohibuit, neque ulli gradus constitui, quos Deus non constituit, nisi prohibere velimus, ac dirimere matrimonia, quæ Deus conjunxit. Quomodo ergo possunt homines gradus constituere; qui non sunt in Levitico, ut de consobrinis?

Postremo pag. 1237. vult Kemnitius posse constitui per leges humanas certos gradus, intra quos non sint legitima matrimonia; sed tamen salva libertate conscientie. At ista manifeste pugnant. Nam vel matrimonia intra gradus lege humana præscriptos contracta, erunt legitima, vel illegitima. Legiti-

ma esse non poterunt, cum sint contra legem, aut certe lex ipsa iniqua erit, et mala, ejus contrarium Kemnitius asserit; ergo erunt illegitima. Ergo in conscientia malum erit illa contrahere; nisi forte non sit malum, in conscientia nomine conjugii fornicationem committere; ergo lex illa, quamvis humana in conscientia obligat, ejus contrarium Kemnitius affirmabat.

Adde etiam manifestum Kemnitii mendacium, pagina 1238. dicit enim Romanum Pontificem velle conscientias Pontificiis prohibitionibus non minus teneri, quam divinis. At hoc mendacium esse, perspicuum est, quia summus Pontifex in pontificiis prohibitionibus sæpe dispensat; in divinis nunquam. Nam quæ videntur Kemnitio divinæ prohibitiones, et in quibus aliquando Papa dispensat, eas nos paulo post, non esse divinas apud Christianos, Deo volente manifeste probabimus.

Quarta sententia Brentii est, qui in Confessione Wirtembergensi, cap. de conjugio, et in Apologia pro eadem confessione, vult in gradibus cognationis legem civilem imperatorum servandam esse. Sed fusius hoc tractat in Commentariis in Leviticum ad cap. 18. quæ autem eo loco habet, ad quinque capita revocari possunt.

Primo affirmat legem divinam, quæ in Levitico habetur, ad Christianos non pertinere, quatenus Mosaica et Levitica judicialis est, cum sit per Christum abrogata: sed solum quatenus continet aliquo modo legem naturæ. Lex enim natura jubet, discrimen esse inter personas in contrahendis Matrimoniis, sed quod sit illud discrimen, non expresse docet.

Secundo addit, non esse relinquendum in arbitrio uniuscujusque, ut discrimen personarum, et proinde gradus cognationis constituat, sed opus esse aliquo legislatore.

Tertio dicit, tres esse legislatores, qui de his gradibus leges posuerunt, Moysen, Romanum Pontificem et Cæsarem, sed nullum horum simpliciter admitti posse. Moyses enim ad nos non pertinet, cum ejus politia per Christum abrogata sit. Romanus Pontifex non habet auctoritatem leges ferendi. Cæsar est quidem verus legislator, sed quia in hoc negotio de Matrimonio subiecit leges suas canonibus Pontificiis, ideo ipse quoque auctoritatem amisit.

Quarto dicit, cum nulla sit reliqua lex de nuptiis, sectandam esse legem naturæ, et ad

cognoscendum qui gradus sint prohibiti ure naturæ, observari jubet, in quibus gradibus conveniant lex Mosis, et lex imperatoris Romani. Nam qui gradus prohibentur ab utraque lege, si sine dubio censi debent prohiberi jure naturæ; et in iis nulla dispensatio admittenda est: qui autem prohibentur a lege Mosis tantum, aut a lege Romani Imperatoris tantum, ii habendi sunt prohibiti lege politica, non jure naturæ.

Quinto denique addit, non solum servandam esse legem naturæ in gradibus cognationis, quod attinet ad matrimonia, sed etiam legem Romani Imperatoris, et consuetudinem loci, et arbitrium etiam prudentium virorum. Licet enim lex Romani Imperatoris auctoritatem perdidit, cum se canonibus Pontificiis subiecit, tamen aliqui justa erat: et quemadmodum quidam appellavit a rege somnolento ad vigilantem, et alius ab ebrio ad sobrium, ita nos appellabimus a deceptis fraude ad recte edoctos, aut a legum administratoribus ad ipsas leges.

In qua sententia Brentii, primum, et secundum pronuntiatum verissimum sunt; tertium et quartum, falsa, et in sequenti capite refutanda; quintum absurdissimum est, et cum tertio manifeste pugnant. Nam si leges civiles Romanæ amiserunt auctoritatem, ut apertissime in tertio pronuntiatum Brentius ait, nullum jam obligare possunt, ac per hoc nulla erunt illegitima matrimonia, nisi quæ prohibentur lege naturali: ejus contrarium habet quintum pronuntiatum.

Neque obstat illa appellatio Brentii, a deceptis fraude, ad melius edoctos. Nam imperatores Romani adhuc sunt, quales olim fuerunt, nimirum Catholici, et adhuc subieciunt leges suas Canonibus; neque enim ullus adhuc fuit imperator Lutheranus: ad quem igitur imperatorem Brentius appellabit?

Sed ideo fortasse addidit, se appellare ab administratoribus legum ad ipsas leges. At hoc inauditum, et absurdissimum est, ut quis a iudice ad legem appellet: et quamvis utcumque tolerari posset, ut appellaretur a iudice aliquo inferiore ad legem: tamen ut a principe, qui legem condidit (hunc enim vocat Brentius legis administratorem) appellaretur ad legem, omnino intolerabile est, cum lex a principe, non princeps a lege auctoritatem habeat, nec possit princeps auctoritate privari, quin et ipsius leges continuo desinant esse leges.

Sed fortasse Brentius leges Romanas esse

censet, non ut leges coactivas, sed ut prudentes admonitiones, ad quem modum etiam leges Platonis, vel Aristotelis de Republica, vel Marci Tullii de officiis servari possent. At neque hoc dici potest. Nam leges istae, quae carent principis auctoritate, non faciunt legitima, vel illegitima matrimonia, ac praesertim in foro externo. Brentius autem de iis legibus loquitur, quae faciunt legitima, vel illegitima Matrimonia: scribit enim politicas leges Romanorum servandas esse, non solum propter conscientiam, sed etiam propter successiones, et hereditates, quae ad legitimos filios tantum pertinent; et si sunt filii legitimi, qui ex legitimo matrimonio procreantur. Cogitur ergo Brentius duo ista pugnancia admittere, leges Romanas de gradibus cognationis perdidisse auctoritatem, et tamen obligare, ac necessario ut verissimas leges esse servandas. Sed de Brentio satis.

Joannes Calvinus non satis explicat sententiam suam. Solum enim lib. iv. Institut. cap. 19. §. ultimo reprehendit Ecclesiam, quod gradus cognationis constituerit praeter aliarum Gentium, et ipsius etiam Mosis politiam; et quod spirituales cognationem impedimentum Matrimonii esse voluerit. Sed ex sententia Theodori Bezae primarii Calvinii discipuli, sententiam Calvinii cognoscere licebit.

Est igitur quinta sententia Theodori Bezae in libro de repudiis et divortiiis, qui primo reprehendit modum supputandi gradus, quo utuntur Canonici Doctores, tamquam absurdum; et solum sequendum esse contendit modum supputandi, quo utuntur iureconsulti civiles.

Deinde affirmat gradus, qui numerantur in Levitico, jure divino servandos esse, et matrimonia in illis gradibus contracta, esse omnino nulla.

Tertio docet, non solum gradus illos, qui expresse habentur in Levitico, jure divino servandos esse, sed etiam eos, qui a simili colliguntur. Ut, quia in Levitico prohibetur conjugium nepotis cum amita, vel matertera, asserit Beza, prohibitum etiam intelligi debere conjugium patrum, vel avunculium cum nepte ex fratre vel sorore: et quia in Levitico prohibetur conjugium patris cum filia, et avi cum nepte, colligit ipse, prohibita intelligi omnia conjugia in linea recta, quia semper major in linea recta habet locum patris respectu junioris, et eadem ratione vult

esse prohibitum conjugium patrum non solum cum nepte, sed cum pronepte etiam, et cum abnepte, et cum omnibus inferioribus. Itaque multos gradus jure divino servari jubet, quamvis expresse in Levitico non habeantur.

Quarto docet, leges etiam civiles de gradibus cognationis servandas esse, sic tamen ut matrimonia in his gradibus non contractantur, sed si contracta fuerint, non dirimantur. Quod tamen revera non est legem civilem servare: lex enim civilis irritat Matrimonia intra gradus prohibitos contracta. Sed de his postea disseremus.

Illud hic obiter est observandum, Bezae, ut haereticum decebat, in eo libro calumniis, et mendaciis satis instructum incedere: e quibus duo annotare placuit. Pag. 44. designat hanc figuram,

Joannes.	
Petrus	Paulus
Jacobus	Rachel
Andreas	Susanna, Johanna.

ae dicit: «Concedunt canonici Johannam fratris abneptem ducere Petro patruo maximo, quae ab eo si rectam supputationem sequamur, sex gradibus distat: Jacobo vero Johannam non item, quamvis totidem, id est, sex gradibus distet, imo ne Joannam quidem Andreas accipere ex illorum Canonibus poterit, a qua tamen septem distat gradibus. Itaque intra sextum gradum concedunt nuptias etiam cum eo, qui parentis loco sit, ut modo diximus: intra eundem, qui parentis loco non sit, non concedunt, nempe inter Jacobum et Johannam: nec in septimo quidem gradu, ut inter Andream et Johannam. Usque adeo procul eos a recto cogit deflectere secunda illa regula commentitia de gradibus in transversa linea inaequali numerandis.» Haec ille. In quibus paucis lineis tot sunt ferme errata, quot verba; adeo ut dubitare cogar, dormiens ne an vigilans illa scripserit.

Primo falso affirmat canonicos Doctores concedere patruo maximo, ut abneptem ex fratre ducat uxorem: nam cum inter hos secundum canones sit quartus gradus consanguinitatis, nemo canonicorum diceret, inter eos conjugium esse licitum. Notissimum enim est, et supra etiam ab ipso Beza citatum, in quarto gradu matrimonium prohiberi, cap. Non debet, de consanguinit. et affinit.

Secundo falso affirmat inter hos esse gradum sextum, secundum rectam supputationem. Nam per rectam, intelligit legalem, ut ex superioribus constat: semper enim pro legali contra canonicam pugnat. At secundum legalem supputationem inter Petrum et Joannam, sunt gradus quinque, non sex: tot enim sunt personae dempto stipite.

Tertio falso affirmat nuptias Johannae, quae concedebantur Petro negari Jacobo, et Andreae. Nam omnibus quidem negantur, quia sunt omnes cum ea in quarto gradu: at si Petro concederentur, concederentur etiam consequenter Jacobo et Andreae, qui in eodem gradu sunt respectu Johannae. Neque ullum Beza canonicam inveniet, qui secus doceat.

Quarto falso affirmat secundum legem supputationem, totidem gradibus distare Johannam a Jacobo, quot ea distat a Petro, nimirum sex; id enim falsum esse, nemo dubitare potest, cum secundum leges uno gradu sit propinquior Petrus Johannae, quam Jacobus eidem Johannae. Itaque Petrus quinque gradibus ab ea distat, Jacobus sex, Andreas septem, si legem supputationem sequamur: secundum canones autem, omnes tres in quarto gradu cum Johanna sunt.

Ex his autem quatuor manifestis erroribus sequitur, ut tota illa conclusio sit falsa: qua concludit, canonicos doctores concedere nuptias intra sextum gradum legalem ei, qui loco patris sit, et intra eundem non concedere ei, qui loco patris non sit: ejusmodi enim haec sunt, ut vix per febrim deliranti excidere poterint.

Deinde pag. 49. Beza scribit Martinum V. non potuisse, Matrimonium cum sorore germana cuidam relaxare, idque sceleratissimum factum appellat. At Martinus V. Pontifex omnium consensu sapientissimus, et optimus, non permisit conjugium cum sorore sua germana, ut Beza mentitur, sed cum sorore ejus, quam antea cognoverat per fornicationem, ut sanctus Antoninus refert, 3. parte summae Theologicae, titulo 1. cap. 11. hanc autem affinitatem non expresse legimus in Levitico. Neque negare possunt adversarii, longe tolerabilius esse, ducere affinem ex copula fornicaria factam, quam affinem ex legitimo matrimonio, vel consanguineam in primo gradu; et tamen hoc ipsum non permisit Pontifex (ut rursus mentitur Beza) ob pecunias sibi datas; sed ob

scandalum ingens, quod ex illius conjugii separatione timebatur, cum casus esset occultus; idque ex maturo consilio, et longa disceptatione multorum Theologorum, ut ex eodem sancto Antonino, qui eodem tempore vixit, intelligi potest.

CAPUT XXVI.

Rationem Canonice supputandi gradus, optimam esse, defenditur contra Bezae.

Adversus omnes superiores, errores, statim aliquot sententias, seu propositiones, ut per partes facilis veritas explicetur.

Prima propositio: Ratio supputandi gradus cognationis, qua utuntur sacri canones, optima est. » Hanc assero contra Bezae in libro citato de repudiis. Nam cum cognatio sit vinculum eorum, qui propagantur ab uno, non potest fingi melior ratio supputandi gradus, quam penes distantiam ab illo uno. Et confirmatur, quia licet ratio civilis supputandi gradus sit etiam bona, tamen non potest negari, quin canonica sit melior, cum in linea transversa primum gradum ponat: videtur enim nescio quid absurdi praese ferre, quod detur secundus gradus sine primo, ut revera datur in ratione supputandi civili. Et quamvis ipsi respondere possint, non posse dari primum in illa ratione supputandi, tamen quis negabit, recte fecisse canonicos, qui aliam rationem excogitarunt, qua illi etiam incommodum mederentur?

Sed videamus argumenta Bezae contra rationem supputandi canonicarum: «Tres, inquit, sunt regulae quibus comprehenditur tota sententia canonicarum; nulla illarum est, quae non sit inepta, et absurda: ergo tota sententia ipsorum est absurda.»

Probat majorem propositionem: et primo quoad primam regulam. Nam prima regula est: «In recta linea tot numerandos esse gradus, quot sunt personae, una dempta.» «Haec vero regula, inquit Beza, et si nihil efficit a veritate alienum, tamen non recte concepta est; relinquit enim suspensum animam, cur demenda sit una, et quae nam sit demenda.»

Respondeo: cur sit demenda una, et quod demenda sit prima, dubium esse non poterat insipienti arborem, sive lineas cognationum,

Nam cum gradus sit distantia unius ab alia, prima persona non potest gradum facere, cum nec a seipsa, nec ab ulla superiore distat, alioqui non esset prima, sed secunda, quæ primo incipit distare, et separari ab alia, et primum gradum facit. Itaque prima persona est veluti punctum, a quo ducitur linea: per quam distat secunda persona a prima, et illa linea intermedia, est primus gradus, qui incipit a prima, et terminatur in secundam; proinde non potest dici gradus, nisi cum producta fuerit secunda persona.

Probat deinde Beza idem de secunda regula, quæ est talis: « In ordine transverso si duo æqui distent a stipite, tot gradibus inter se distant, quot a stipite quisvillorum distat. » — « Atqui, inquit Beza, ineptam, et falsam esse hanc enumerationem, vel ipse communis sensus dicere potuit: natura enim ipsa ostendit, tot esse oportere gradus quot sunt generationes; nec posse perveniri a fratre ad fratrem, nisi transitu per patrem communem facto. »

Respondeo, decipitur Beza, quia fingit ita a fratre ad fratrem transeundum esse per patrem, ac si in aliqua linea per medium punctum, duo fratres, duo extrema teneant: sic enim haud dubie unus frater ab alio duobus gradibus distaret. Sed falsa ista imaginatio est: non enim ultra patrem est progressio ad aliam personam, nisi ad illam a qua pater ipse procedit, nimirum ad avum. Et sic in linea recta per unam personam transitur ad aliam, quia una persona procedit ab alia: ut, nepos duobus gradibus distat ab avo, quia non potest a nepote ad avum ascendi nisi per patrem. At a fratre ad fratrem non transitur per patrem, cum nulla sit processio fratris a fratre, nec immediata, nec mediata, sed frater uterque in patre conjungitur; nec habet conjunctionem frater cum fratre, vel habitudinem, nisi quatenus est unum cum patre. Quare si quis distantiam inter fratres cognoscere cupit, debet id solum attendere, quantum distat alter eorum a patre; tantum enim inter se etiam distabant, cum non habeat alter habitudinem ad alterum, nisi ut est unum cum patre suo, ut jam diximus: quod enim etiam ipse a patre distat uno gradu, per accidens est respectu distantie ab altero fratre.

Dicit aliquis: Filius patri propinquior esse videtur quam fratri; nam et amor vehementior, et obligatio etiam justitiæ major est inter patrem et filium, quam inter duos

fratres. At filius a patre uno gradu distat, ergo duobus distat, nisi gradus dimidiatus quis jam fingere velit.

Respondeo: major est propinquitas filii ad Patrem, quam fratris ad fratrem, si sic loqui licet, intensive, non extensive: non enim longius distat frater a fratre, quam filius a patre; sed in æquali distantia major est conjunctio, et proinde major amor, et obligatio. Et ratio est, quia non sunt gradus illi ejusdem rationis. Filius enim cum patre jungitur ut effectus eam sua proxima causa, et ideo illi similis est ex vi productionis, unde oritur amor, et ab illo pendet, unde oritur obligatio. At frater cum fratre conjungitur, ut effectus a communi causa procedens: inter duos autem effectus ab una causa procedentes non est ea dependentia, quæ inter causam, et effectum, licet distantia non sit major.

Tandem probat Beza tertiam regulam esse falsam, et intolerabilem errorem continere. Est autem hæc regula tertia: « In linea transversa inæquali, tot gradibus inter se distant, quot gradibus distat a stipite ille, qui est remotior. » « Hæc vero regula, inquit Beza, tum crassum, et pudendum errorem prodit, ut vel sola manifeste ostendat istos Antichristos vere fuisse vertiginis spiritui mancipatos, ut Dominus per eos ulcisceretur id universo mundo sua veritatis contemptum. Cui enim obsecro, nisi prosus mente capto, venire in mentem potuit, ut existimaret, data duplici serie cognatorum, una ad dexteram, altera ad sinistram, conspici quidem ex una parte discrimen generationum, in altera non item? » Hæc ille.

Vis autem argumenti in hoc ista est, quod ex nostra tertia regula sequatur hoc absurdum, ut una persona æqualiter distet a multis inæqualiter distantibus. Nam si a stipite, qui sit Thare, descendant ab una parte Abraham, Isaac, Jacob, Joseph; ab altera Nachor, Bathuel, Laban: si quæras quot gradu distet Joseph a Nachor, respondebitur: quarto; si quæras quot distet idem Joseph a Bathuel, respondebitur item quarto, et idem dicitur de Laban. Absurdum autem omnino videtur, ut item Joseph æqualiter distet ab illis tribus, qui inter se singulis gradibus distant.

Respondeo: hoc argumentum, si quid probat, probat etiam contra secundam regulam: nam etiam in linea transversa æquali, qui est postremus in una latere, distat æqualiter ab omnibus, qui sunt in altero la-

tere. Quare frustra adducitur hoc argumentum proprie contra tertiam regulam.

Sed argumentum revera contra neutram regulam ullam vim habet. Nam qui sunt in uno latere, non habent habitudinem ad eos, qui sunt in altero, nisi ratione stipitis, in quo ununtur, et ideo per accidens est, quod inter se distent, vel non distent; quantum ad habitudinem ad personas alterius lateris. Quare non est absurdum, sed plane conveniens, imo et necessarium, ut Joseph tantum distet a Nachor, quantum a Bathuel, vel etiam a Laban, licet illi inter se singulis gradibus distinguantur: nam tres illi Josephum respiciunt solum, quatenus omnes tres ununtur in Thare primo stipite, a quo Joseph quatuor gradibus distat.

Sed petet aliquis fortasse, unde fiat, ut si consideremus personam remotiorem a stipite, inveniamus illam æqualiter distare ab omnibus personis alterius lateris, ut diximus de Joseph: si vero consideremus, propinquiorum, inveniamus illam distare inæqualiter a singulis alterius lateris. Nam certe Abraham, qui est proximus stipiti, id est, Thare, distat a Nachor, qui est primus in altero latere, uno gradu; a Bathuel, qui est secundus, duobus; a Laban, qui est tertius, tribus.

Respondeo, rationem hujus esse, quia quando consideramus personam remotius distantem, ut Joseph, tunc attendimus distantiam ipsius a stipite, et in stipite intelliguntur omnes, qui sunt in altero latere: et ideo tantum distat persona illa remotior a stipite, quantum ab omnibus personis alterius lateris. At quando consideramus personam propinquiorum, ut Abraham, tunc non attendimus distantiam ejus a stipite; sed distantiam stipitis ad personas alterius lateris, et in stipite tunc intelligimus personam illam propinquiorum: et quia stipis distat inæqualiter a personis alterius lateris, ideo etiam persona illa propinquior, id est, Abraham, inæqualiter distat ab omnibus personis alterius lateris.

Dices rursus: quare considerando personam remotam, ut Joseph, attendimus distantiam ejus a stipite, et non etiam id facimus, quando consideramus personam propinquam, ut Abraham?

Respondeo, quia si considerando personam propinquam, attenderemus distantiam ejus a stipite, sequeretur personas aliquas alterius lateris esse propinquiores suo

collaterali, quam stipiti, quod est omnino impossibile; cum non conjungatur collateralis, nisi per stipitem. Hoc autem absurdum, et impossibile sequi, perspicuum est. Nam si attendamus distantiam Abraham a Thare, et in Thare intelligamus omnes personas alterius lateris; tunc distabit Abraham ab omnibus personis alterius lateris uno tantum gradu, quemadmodum uno tantum gradu distat a stipite, qui est Thare. Ergo Abraham, et Laban erunt in primo gradu. Ergo Laban propinquior erit ipsi Abraham, quam ipsi Thare: nam ab Abraham distabit uno gradu, a Thare tribus, quod est impossibile, cum per Thare Laban conjungatur cum Abraham.

Atque hoc est fundamentum tertiæ regulæ Canonice, nimirum, tot gradibus in linea inæquali distare inter se collaterales, quot gradibus distat remotior a stipite; non autem quot gradibus propinquior distat ab eodem stipite; ex cuius regulæ ignoratione processit inanis illa jactantia, atque temeritas Beze.

CAPUT XXVII.

Non omnia præcepta Levitici de gradibus cognationis, esse de jure naturæ.

Sit jam secunda propositio: « Non obligant jure divino Christianos præcepta omnia, quæ de gradibus habentur in Levitico. » Hæc est contra Lutherum, Bucerum, Melancthonem, Kemnitium, Calvinum et Bezam.

Sed est in primis observandum inter nos, et adversarios convenire, præcepta Levitici non obligare Christianos, quatenus proprie Levitica, id est, positiva, et judicialia sunt, sed tantum quatenus naturalia. Sed tota controversia est, an omnia illa præcepta, quæ habentur in Levitico de gradibus cognationis, sint naturalia; an aliqua, vel omnia judicialia. Et quidem adversarii volunt, omnia esse naturalia, et proinde per Ecclesiam indispensabilia: nos autem docemus, non esse omnia naturalia, et ideo in quibusdam posse per Ecclesiam dispensari ut Concilium Tridentinum affirmat, session. 24. canon. 3.

Advertendum est secundo, naturalia præcepta illa esse, quæ solo lumine naturali sine aliquo discursu, aut certe per discursum rationis facillimum cognoscuntur, et apud om-